2024/2476

20.9.2024.

KOMISIJAS IETEIKUMS (ES) 2024/2476

(2024. gada 13. septembris),

ar ko nosaka vadlīnijas Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas (ES) 2023/1791 29. panta interpretācijai attiecībā uz energopakalpojumiem

EIROPAS KOMISIJA,

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienības darbību un jo īpaši tā 292. pantu,

tā kā:

(1) Ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2012/27/ES ([1]) tika ieviesta prasība līdz 2030. gadam Savienības līmenī sasniegt energoefektivitātes pamatmērķrādītāju, kas ir enerģijas ietaupījums vismaz 32,5 % apmērā.

(2) 2023. gada 13. septembrī tika pieņemta Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2023/1791 ([2]). Ar to Direktīva 2012/27/ES tika pārstrādāta: daži tās noteikumi tika atstāti nemainīti, bet vienlaikus tika ieviestas dažas jaunas prasības. Konkrētāk, tā ievērojami paaugstināja 2030. gada ieceru vērienu attiecībā uz energoefektivitāti, citastarp attiecībā uz energopakalpojumiem.

(3) Direktīva (ES) 2023/1791 veicina energopakalpojumu izstrādi un jo īpaši energosnieguma līgumu ieviešanu. Energosnieguma līgumā pakalpojumu sniedzējs garantē līguma darbības laikā sasniedzamo enerģijas ietaupījumu, savukārt energopakalpojuma saņēmējs izvairās no investīciju izmaksām, investīciju pilnīgai vai daļējai atmaksāšanai izmantojot daļu no enerģijas ietaupījuma finansiālās vērtības. Šādi līgumi tādējādi vairo tirgus uzticēšanos investīcijām energoefektivitātē, jo nodrošina to rezultativitāti. Tas var palīdzēt piesaistīt privāto kapitālu, kam ir svarīga nozīme ēku renovācijas rādītāja palielināšanā, energoefektivitātes veicināšanā rūpniecībā, lietpratības ienākšanā tirgū un inovatīvu uzņēmējdarbības modeļu radīšanā.

(4) Dalībvalstīs jāstājas spēkā normatīviem un administratīviem aktiem, lai līdz 2025. gada 11. oktobrim transponētu Direktīvas (ES) 2023/1791 29. pantu. Pārstrādātās EED pilnīga transponēšana un rezultatīva īstenošana ir nepieciešama, lai ES sasniegtu savus 2030. gada energoefektivitātes mērķrādītājus.

(5) Dalībvalstis pēc saviem ieskatiem var izvēlēties savas valsts apstākļiem piemērotāko veidu, kā transponēt un īstenot prasības attiecībā uz energopakalpojumiem. Šajā sakarā būtu ieteicams attiecīgos Direktīvas (ES) 2023/1791 noteikumus interpretēt konsekventi, jo tas veicinātu saskaņotu izpratni par Direktīvu (ES) 2023/1791 visās dalībvalstīs, tām gatavojot transponēšanas pasākumus,

IR PIEŅĒMUSI ŠO IETEIKUMU.

Transponējot savos tiesību aktos [ar] Direktīvas (ES) 2023/1791 29. pantu [noteiktās prasības], dalībvalstīm būtu jāievēro šā ieteikuma pielikumā sniegtās skaidrojošās vadlīnijas.

([1]) Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2012/27/ES (2012. gada 25. oktobris) par energoefektivitāti, ar ko groza Direktīvas 2009/125/EK un 2010/30/ES un atceļ Direktīvas 2004/8/EK un 2006/32/EK (OV L 315, 14.11.2012., 1. lpp., ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2012/27/oj).

([2]) Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2023/1791 (2023. gada 13. septembris) par energoefektivitāti un ar ko groza Regulu (ES) 2023/955 (OV L 231, 20.9.2023., 1. lpp., ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2023/1791/oj).

Briselē, 2024. gada 13. septembrī

Komisijas vārdā –
Komisijas locekle
Kadri SIMSON

PIELIKUMS

1. **IEVADS**

Šīs vadlīnijas dalībvalstīm sniedz norādījumus par to, kā interpretēt Direktīvas (ES) 2023/1791 29. pantu, to transponējot valsts tiesību aktos. Salīdzinājumā ar Direktīvu 2012/27/ES Direktīva (ES) 2023/1791 uzlabo pasākumus, kas saistīti ar atbalstu energopakalpojumu tirgus attīstībai dalībvalstīs.

Tomēr juridiski saistoša Savienības tiesību aktu interpretācija ir Eiropas Savienības Tiesas ekskluzīvā kompetencē.

2. **TIESISKAIS UN POLITIKAS KONTEKSTS**

Direktīvā (ES) 2023/1791 ir atzīta energopakalpojumu svarīgā nozīme energoefektivitātes uzlabošanā un dekarbonizācijas veicināšanā. Energopakalpojumi var mobilizēt trešo personu, parasti specializētu energopakalpojumu sniedzēju, tehniskās un finanšu spējas, lai, patērētāju objektos uzlabojot energosniegumu, izmaksefektīvā veidā panāktu enerģijas un finanšu ietaupījumu. Energopakalpojumi varētu būt īpaši noderīgi, ja patērētājam pašam jebkādu iemeslu dēļ energoefektivitātes pasākumus īstenot ir grūti vai pat neiespējami.

Pēdējo desmitgažu laikā dalībvalstīs ir izveidojusies dažādu energopakalpojumu veidu liela neviendabība ([1]). Energopakalpojumu definīcija Direktīvā (ES) 2023/1791 ir ļoti plaša un aptver visus dažādos veidus. Energosnieguma līgumus var uzskatīt par īpašu un īpaši visaptverošu energopakalpojuma veidu. Izmantojot energosnieguma līgumus kā efektīvu energoefektivitātes uzlabošanas veidu, rodas trīs galvenās priekšrocības: energoefektivitātes uzlabošanas investīcijas tiek finansētas tieši no enerģijas izmaksu ietaupījumiem;

— pakalpojumu sniedzējs, kas uzņemas darbu un tehnoloģiju snieguma riskus, ar zināmiem nosacījumiem garantē enerģijas un izmaksu ietaupījumu,

— pakalpojumu sniedzējs nodrošina visaptverošu lietpratību optimālai tehnisko un/vai finansēšanas risinājumu izvēlei.

Direktīvas 29. panta mērķis ir divējāds: veicināt energopakalpojumu tirgus attīstību, radot labvēlīgus apstākļus tirgus operatoriem (1) un veicinot energopakalpojumu ieviešanu publiskajā sektorā. Otrajam no abiem minētajiem mērķiem ir ievērota Direktīvas (ES) 2023/1791 loģika, vadošo lomu energoefektivitātes jomā piešķirot publiskajam sektoram. Mērķis prasībai izmantot energosnieguma līgumus publisko struktūru ēku renovācijai ir radīt sinerģijas ar attiecīgajiem 6. panta noteikumiem un nodrošināt to izpildi uz vietas.

Direktīvas (ES) 2023/1791 29. pants jālasa saistībā ar šādiem tās pantiem:

— 5., 6. un 7. pants. Energopakalpojumi un energosnieguma līgumi ir īpaši piemēroti energoefektivitātes uzlabošanai publiskajā sektorā. Pakalpojumu sniedzēju nodrošinātā visaptverošā lietpratība un garantētais sniegums nodrošina investīciju efektivitāti. Trešo personu nodrošināta finansējuma iespēja ar sākotnējās investīcijas izmaksu atmaksāšanu no enerģijas izmaksu ietaupījuma ļauj īstenot projektus pat tad, ja publiskie līdzekļi nav pietiekami, savukārt iespēja, ka energosnieguma līgumiem var piemērot ārpusbilances pieeju, ļauj saglabāt līdzsvaru publiskajos kontos. Minēto iemeslu dēļ Direktīva (ES) 2023/1791 rada sinerģijas starp attiecīgajiem noteikumiem, kas saistīti ar energopakalpojumiem, un publiskā sektora vadošo lomu energoefektivitātē. Jo īpaši 29. panta 4. un 5. punktā galvenā uzmanība ir pievērsta tam, lai publiskās struktūras plašāk izmantotu energosnieguma līgumus lielu ēku renovācijai, kas ir saistīts ar 5. un 6. pantā noteiktajiem pienākumiem. Turklāt 7. panta 7. un 8. punktā ir noteikts, ka publiskā iepirkuma procedūrām jābūt tādām, lai varētu izmantot energoefektivitātes jeb energosnieguma līgumus un trešo personu nodrošināta finansējuma mehānismus un lai tiktu novērsti regulatīvie un neregulatīvie šķēršļi, kas šādu izmantošanu varētu kavēt. Visbeidzot, dalībvalstīm ir jānodrošina, ka līgumslēdzējas iestādes un līgumslēdzēji novērtē iespējamību izmantot energosnieguma līgumus, lai iegādātos pakalpojumu līgumus ar ievērojamu enerģijas saturu,

([1]) Plašāka informācija ir pieejama https://e3p.jrc.ec.europa.eu/node/190 un šajā ziņojumā https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC118815.

— 8., 9. un 10. pants. Saistībā ar energoefektivitātes pienākuma shēmu (EEPS) energopakalpojumu sniedzēji var patiesi veicināt energoefektivitātes tirgu attīstību, apmaiņā pret energoefektivitātes uzlabojumiem nodrošinot baltos sertifikātus. Šādus baltos sertifikātus puses, kurām jāpilda pienākumi saskaņā ar EEPS, var iegādāties, lai izpildītu pienākumu ik gadu nodrošināt enerģijas galapatēriņa ietaupījumu,

— 11. pants. Ar 11. panta 10. punktu uzņēmumus, kuri ir noslēguši ilgtermiņa energoefektivitātes jeb energosnieguma līgumu, atbrīvo no pienākuma veikt energoauditus vai izveidot energopārvaldības sistēmu ar nosacījumu, ka energosnieguma līgums aptver nepieciešamos energopārvaldības sistēmas elementus un līgums atbilst XV pielikumā noteiktajām prasībām. Turklāt noteikumi, kas attiecas uz energoauditu ieteikumu īstenošanu un energoauditu datu atklāšanu, veicina energopakalpojumu attīstību. Konkrētāk, 11. panta 5. punktā ir noteikts, ka energoauditos neietver klauzulas, ar kurām audita rezultātus liedz nodot jebkuram kvalificētam vai akreditētam energopakalpojumu sniedzējam, ar nosacījumu, ka klients neiebilst pret rezultātu tālāknodošanu.

3. **DEFINĪCIJAS DIREKTĪVĀ (ES) 2023/1791**

Visbūtiskākās 29. panta interpretācijai ir Direktīvas (ES) 2023/1791 2. panta 11), 29) un 33) punktā minēto terminu definīcijas.

Energopakalpojums

"Energopakalpojums" ir fizisks labums, lietderīgums vai ieguvums, kas gūts no enerģijas un energoefektīvas tehnoloģijas vai tāda pasākuma apvienojuma, kurā var būt iekļautas pakalpojuma sniegšanai vajadzīgās ekspluatācijas, uzturēšanas un kontroles darbības un ko sniedz, pamatojoties uz līgumu, un attiecībā uz kuru parastos apstākļos ir pierādīts, ka tas izraisa pārbaudāmu un izmērāmu vai aplēšamu energoefektivitātes uzlabojumu vai primārās enerģijas ietaupījumu.

Energopakalpojumu sniedzējs

"Energopakalpojumu sniedzējs" ir fiziska vai juridiska persona, kas sniedz energopakalpojumus vai energoefektivitātes uzlabošanas pasākumus galalietotāja iekārtās vai telpās.

Energoefektivitātes jeb energosnieguma līgums

"Energoefektivitātes līgums" ir tāda līgumiska vienošanās starp energoefektivitātes palielināšanas pasākuma saņēmēju un sniedzēju, ko pārbauda un pārrauga visā līguma darbības laikā, ja investīcijas (darbu, piegādi vai pakalpojumu) minētajā pasākumā apmaksā attiecībā uz līgumā atrunātu energoefektivitātes palielinājuma līmeni vai citu energoefektivitātes kritēriju, piemēram, finanšu ietaupījumu, par kuru ir panākta vienošanās.

Termins "*ESCO*" 2. pantā nav definēts, tomēr vairākos Direktīvas (ES) 2023/1791 noteikumos un apsvērumos ir atsauces uz *ESCO*, un "*ESCO*" ir jāsaprot kā vispārīgs saīsinājums, ar ko apzīmē energopakalpojumu uzņēmumu. Šādu izpratni apstiprina 46. apsvērums, jo tajā šis termins ir atšifrēts, un iekavās ir dots saīsinājums, proti, ""energopakalpojumu uzņēmumi (*ESCO*)".

4. **PIENĀKUMI SASKAŅĀ AR 29. PANTU**

Direktīvas 29. pantā ir noteikts, ka dalībvalstīm jāīsteno zināms skaits rīcībpolitikas pasākumu, kas veicina to, lai visu sektoru patērētāji izmantotu energopakalpojumus.

Tā kā energopakalpojumu definīcija Direktīvā (ES) 2023/1791 ir plaša, tā aptver visus dažādos energopakalpojumu veidus Eiropas tirgū.

Direktīvas 29. panta noteikumi, kas dalībvalstīm jāīsteno, ir uzskaitīti 1. tabulā.

1. tabula

Pārskats par 29. panta noteikumiem, kas dalībvalstīm jāīsteno

	Noteikuma mērķis		
Dalībvalstīm …	Energopakalpojumu tirgiem labvēlīga satvara izveide	Energopakalpojumu plašāka un labāka izmantošana publiskajās struktūrās	Šķēršļu likvidēšana attiecībā uz piekļuvi energopakalpojumiem
… jāveicina/jāatbalsta/ jāinformē par šādiem aspektiem …	Energopakalpojumu līgumi ar izpildes garantijas klauzulām [1. punkta a) apakšpunkts]. Finanšu instrumenti energopakalpojumu projektu atbalstam [1. punkta b) apakšpunkts]. Kvalificētu un/vai sertificētu energopakalpojumu sniedzēju saraksts [1. punkta c) apakšpunkts un 3. punkts]. Mērījumu un verifikācijas metodikas un kvalitātes nodrošināšanas shēmas [1. punkta d) apakšpunkts]. Kontaktpunkti [6. punkta a) apakšpunkts].	Līgumu paraugi, kas atbilst *Eurostat* rokasgrāmatai [5. punkta a) apakšpunkts]. Energoefektivitātes jeb energosnieguma līgumu slēgšanas paraugprakse [5. punkta b) apakšpunkts]. Datubāze par īstenotajiem un notiekošajiem energoefektivitātes jeb energosnieguma līgumu projektiem [5. punkta c) apakšpunkts].	Regulatīvo un neregulatīvo šķēršļu likvidēšana [6. punkta b) apakšpunkts].
… jāveicina …	Kvalitātes marķējumu izstrāde [2. punkts].		
... jānodrošina …	Padomdevēju struktūru un neatkarīgu tirgus starpnieku izveide [6. punkta c) apakšpunkts].	Energoefektivitātes jeb energosnieguma līgumu izmantošana lielu ēku renovācijai, ja tas ir tehniski un ekonomiski iespējams [4. punkts]. Iespējamības novērtējumi par sniegumā balstītu energopakalpojumu izmantošanu nedzīvojamo ēku renovācijai [4. punkts].	Enerģijas sadales uzņēmumu, sadales sistēmu operatoru un enerģijas mazumtirdzniecības uzņēmumu kavējošu darbību novēršana [8. punkts].
… ir iespēja …		Mudināt energoefektivitātes jeb energosnieguma līgumus kombinēt ar paplašinātiem energopakalpojumiem [4. punkts].	Izveidot atsevišķus mehānismus vai iecelt ombudu efektīvai strīdu izšķiršanai ārpustiesas kārtībā [7. punkts].

4.1. **Pienākumi saistībā ar energopakalpojumu tirgiem labvēlīga satvara izveidi**

Lielākā daļa 29. panta prasību attiecas uz rīcībpolitikas pasākumiem, kuru mērķis ir uzlabot tirgus pārredzamību un potenciālajiem enerģijas patērētājiem atvieglot piekļuvi energopakalpojumiem, vienlaikus likvidējot šķēršļus energopakalpojumu tirgus attīstībai ([2]). Panta 1. punktā uzsvērts, ka labāka piekļuve tirgus informācijai ir īpaši svarīga maziem un vidējiem uzņēmumiem (MVU), lai tie kļūtu ieinteresēti energopakalpojumu piedāvājumos ([3]). Turklāt 29. panta 5. punktā ir noteikti papildu pasākumi tieši publiskajam sektoram (sk. šo vadlīniju 4.2. nodaļu).

4.1.1. *Efektīvi informēšanas un informācijas izplatīšanas pasākumi*

4.1.1.1. Tiesiskais regulējums

29. panta 1., 3. un 6. punktā noteikts, ka dalībvalstīm jādara publiski pieejama informācija par energopakalpojumu līgumiem, finanšu instrumentiem, kvalificētiem vai sertificētiem energopakalpojumu sniedzējiem, mērījumu un verifikācijas metodikām, padomdevējām struktūrām un kvalitātes marķējumiem, kas viegli pieejami īpašās tīmekļvietnēs, vadlīnijās vai rokasgrāmatās.

4.1.1.2. Vadlīnijas

Lai stiprinātu minēto noteikumu efektivitāti, varētu paredzēt papildu rīcībpolitikas pasākumus, kas mērķgrupām atvieglotu piekļuvi minētajai informācijai, kad tās faktiski lemj par investīcijām energotaupības pasākumos. Šādi pasākumi varētu būt, piemēram:

— pasākumi, kas **informāciju par energopakalpojumiem tieši sasaista ar energoauditiem**. Šādu informāciju varētu iekļaut energoaudita ziņojuma veidnē. Turklāt ir lietderīgi, ja energoaudita ziņojumā ir informācija par kvalificētiem vai sertificētiem energopakalpojumu sniedzējiem un par konsultāciju pakalpojumiem,

— tāpat arī publiskā atbalsta shēmās energoauditiem sektoros, uz kuriem neattiecas 11. pantā noteiktais pienākums, kā finansēšanas nosacījums var būt prasība par **obligātu informāciju par energopakalpojumu iespēju**,

— **dzīvojamo ēku sektorā** energokonsultāciju centri, piemēram, vienas pieturas aģentūras, varētu arvien vairāk integrēt informāciju par energopakalpojumiem savos konsultatīvajos pakalpojumos.

4.1.2. *Īpaši veicināšanas un konsultāciju pakalpojumi*

4.1.2.1. Tiesiskais regulējums

Salīdzinājumā ar Direktīvu 2012/27/ES Direktīvas (ES) 2023/1791 29. panta 6. punkta c) apakšpunkts pastiprina prasību dalībvalstīm izveidot un veicināt padomdevēju struktūru un neatkarīgu tirgus starpnieku lomu, lai stimulētu energopakalpojumu tirgu attīstību.

Padomdevējas struktūras un neatkarīgi starpnieki var atvieglot energopakalpojumu izmantošanu, piemēram, izstrādājot īstenošanas modeļus vai sniedzot palīdzību iepirkuma procesu sagatavošanā un īstenošanā ([4]).

([2]) Šķēršļu piemēru saraksts ir pieejams šeit: https://doi.org/10.1016/j.enpol.2017.04.023.

([3]) Parasti par vienu no galvenajiem šķēršļiem energopakalpojumu attīstībai dalībvalstīs tiek uzskatīts tirgus pārredzamības trūkums. Apsekojumā, kas 2019. gadā tika veikta ES projekta *QualitEE* satvarā, 55 % respondentu norādīja, ka galvenie šķēršļi, kas liedz klientiem izmantot energosnieguma līgumus, ir koncepcijas sarežģītība, kā arī informācijas trūkums. Līdzīgi rezultāti ir arī saistībā ar enerģijas piegādes tirgu, par kuru 52 % respondentu norādīja, ka galvenais šķērslis tirgus uzlabošanai ir informācijas trūkums (*QualitEE* projekts, *Driving Investment in Energy Efficiency Services Through Quality Assurance*, galīgais ziņojums, 2020. gada decembris). Apsekojumā iekļauti rezultāti no šādām valstīm: Apvienotā Karaliste, Austrija, Beļģija, Bulgārija, Čehija, Francija, Grieķija, Itālija, Latvija, Nīderlande, Portugāle, Slovākija, Slovēnija, Spānija un Vācija.

([4]) *Bleyl J. W. et al., 2014a: ESCo Project and Market Development: A Role for "Facilitators" to Play, Including national perspectives of Task 16 experts, IEA DSM* 16. uzdevums.

29. panta 6. punkta c) apakšpunkta prasības pamatā ir novērojums, kas apstiprināts *JRC* jaunākajā ziņojumā ([5]), proti, ka tajās dalībvalstīs vai tirgus segmentos, kuros veicināšanas pakalpojumi ir labi iedibināti un viegli pieejami, energopakalpojumu tirgi attīstās labāk ([6]).

4.1.2.2. Vadlīnijas

Turpmāk minēti piemēri tam, kā dalībvalstis varētu izpildīt prasību izveidot padomdevējas struktūras un neatkarīgus tirgus starpniekus un veicināt to lomu:

— izveidot energopakalpojumu konsultāciju centrus, paplašinot **esošo enerģētikas aģentūru vai vienas pieturas aģentūru uzdevumus** ([7]),

— **piešķirt projekta izstrādes atbalsta dotācijas starpniecības pakalpojumiem**, kas atbalsta konkrētu energopakalpojumu projektu izstrādi, tajā skaitā iepirkuma dokumentu izstrādei, piešķiršanas procedūras pārraudzībai vai projektu īstenošanas uzraudzībai ([8]) saskaņā ar piemērojamajiem valsts atbalsta noteikumiem,

— **izveidot īpašas konsultāciju programmas publiskajam sektoram.** Šādas programmas var būt ļoti efektīvas, jo īpaši municipālajā sektorā, kur daudziem lēmumu pieņēmējiem nav pietiekamu zināšanu par energopakalpojumu projektu izstrādi un īstenošanu. Turklāt lielākajā daļā reģionālo pārvaldes iestāžu un centrālo valdību ir ļoti vajadzīgas mērķtiecīgas konsultācijas par energopakalpojumu praktisko piemērošanu ([9]).

4.1.3. *Kvalifikācija, kvalitātes nodrošināšana un sertifikācija*

4.1.3.1. Tiesiskais regulējums

29. panta 2. punktā ir noteikts, ka dalībvalstīm jāveicina kvalitātes marķējumu izstrāde, attiecīgā gadījumā balstoties uz Eiropas vai starptautiskiem standartiem ([10]).

Turklāt saskaņā ar 29. panta 3. punktu dalībvalstīm ir jāizplata informācija par kvalificētiem energopakalpojumu sniedzējiem, publiskojot un regulāri atjauninot pieejamo kvalificēto vai sertificēto energopakalpojumu sniedzēju un to kvalifikācijas dokumentu vai sertifikātu sarakstu saskaņā ar Direktīvas (ES) 2023/1791 28. pantu. Dalībvalstis var arī nodrošināt saskarni, kurā energopakalpojumu sniedzēji var paši sniegt šādu informāciju.

([5]) https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC133984.

([6]) To, cik liela nozīme saistībā ar ES tirgu attīstību ir vieglai piekļuvei veicināšanas pakalpojumiem, apstiprina vairāku ES valstu (piemēram, Austrijas, Čehijas, Vācijas, Slovēnijas un Spānijas) pieredze. Patlaban kā veicinātāji galvenokārt darbojas reģionālā, vietējā un valsts līmeņa enerģētikas aģentūras, kā arī mazi energoefektivitātes konsultanti, energoaudita uzņēmumi vai daži juridiskie konsultanti, kas daļu savu pakalpojumu piedāvā sadarbībā ar pieredzējušiem energopakalpojumu konsultantiem.

([7]) Sīkāku informācijai skatīt https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC124675.

([8]) *ELENA* programma ir parādījusi, ka tehniskās palīdzības dotācijas veicināšanas pakalpojumiem ir labs līdzeklis, lai pārvarētu projektu izstrādes šķēršļus, kas ir īpaši būtiski pirmsinvestīciju posmā. Tādēļ arī dalībvalstīm ir ieteicams izmantot *ELENA* programmas pieeju. Detalizēti norādījumi par finansēšanas instrumentiem un tehnisko palīdzību, kas dalībvalstīm jānodrošina, ir iekļauti ieteikumā par 30. pantu (https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:32023H01553)

([9]) un 5) par publisko struktūru lomu saistībā ar energopakalpojumu tirgu stimulēšanu dalībvalstīs.

([10]) Būtiskākie standarti saistībā ar energopakalpojumu un energopakalpojumu sniedzēju kvalitātes nodrošināšanu un kvalifikāciju ir šādi: EN 17669:2022 (Energoefektivitātes līgumi. Minimālās prasības); *IPMVP* (Starptautiskais veiktspējas mērījumu un verifikācijas protokols) un ISO 50046 (Enerģijas ietaupījuma mērīšana un verifikācija); EN 16247-1 un ISO 50002 (Energoauditu kvalitātes standarti).

Ar šiem noteikumiem risina konstatēto problēmu, proti, neuzticēšanos energopakalpojumu efektivitātei ([11]). Daudzi enerģijas patērētāji joprojām neuzticas energopakalpojumu solījumiem, vienlaikus nevēloties vai nespējot īstenot ekonomiski iespējamus energoefektivitātes pasākumus ar savām investīcijām.

4.1.3.2. Vadlīnijas

Lai gan 29. panta 2. un 3. punkta prasības jau bija ietvertas Direktīvas 2012/27/ES 18. pantā, energopakalpojumiem nav gandrīz nekādu kvalitātes marķējumu. Turklāt gadījumos, kad kvalitātes marķējums jau pastāv, enerģijas patērētāju un piegādātāju informētība par to ir zema ([12]).

Lai nodrošinātu kvalitātes marķējuma izstrādi un sekmīgu izmantošanu tirgū, dalībvalstis varētu apsvērt iespēju īstenot virkni pasākumu, kas jo īpaši ietvertu šādus elementus:

— **valsts platformas izveide**, kurā visas attiecīgās ieinteresēto personu grupas var sadarboties, lai izveidotu valsts kvalitātes nodrošināšanas shēmu vai "kvalitātes marķējumu" energopakalpojumiem. Tā kā daudzās dalībvalstīs energopakalpojumu sniedzēji nav pietiekami sagatavojušies un organizēti, lai paši izstrādātu efektīvas energopakalpojumu kvalitātes nodrošināšanas shēmas, publiskajām iestādēm būtu jāapsver iespēja uzņemties vadību, piemēram, ar enerģētikas aģentūru starpniecību. Neatkarīgi no tā, vai shēmas izveido pati nozare, vai arī tās izveido publiskās iestādes, lai panāktu uzticamību un uzticēšanos tirgum, attiecīgajām iestādēm tās jebkurā gadījumā būtu jāverificē, jāatzīst un jāveicina,

— **energopakalpojumu tehniskās kvalitātes kritēriju** izstrādes atbalstīšana. Lai gan eksperti ir vienisprātis par galvenajiem elementiem, kas nosaka energopakalpojumu projektu kvalitāti, ir skaidrs, ka ne visi šie elementi ir vienlīdz svarīgi katram tirgus segmentam visās dalībvalstīs. Tāpēc katra dalībvalsts varētu noteikt energopakalpojumu kvalitātes kritēriju kopumu, iesaistot visas attiecīgās tirgus ieinteresētās personas un atsaucoties uz piemērojamajiem Eiropas vai starptautiskajiem standartiem, piemēram, EN 17669:2022 (Energoefektivitātes līgumi. Minimālās prasības); *IPMVP* (Starptautiskais veiktspējas mērījumu un verifikācijas protokols) un ISO 50046 (Enerģijas ietaupījuma mērīšana un verifikācija). Dalībvalstis var sadarboties un saņemt atbalstu no īpašiem ES finansētiem projektiem, lai apmainītos ar labu praksi un noteiktu vienotus kvalitātes kritērijus ([13]). Kvalitātes kritēriji palīdz veidot attiecības starp energopakalpojumu sniedzēju un enerģijas patērētāju, tādējādi samazinot darījuma izmaksas un projekta neizdošanās risku,

— **pakalpojumu kvalitātes uzlabošana.** Principā kvalitātes marķējums var attiekties uz energopakalpojumiem vai energopakalpojumu sniedzējiem. Energopakalpojumu sniedzēja tehniskās spējas var pierādīt ar pietiekamu skaitu augstas kvalitātes atsauces projektu, kas izvērtēti saskaņā ar noteiktajiem tehniskās kvalitātes kritērijiem. Tomēr ir svarīgi, lai valstu marķēšanas shēmas neradītu šķēršļus citu dalībvalstu pakalpojumu sniedzēju ienākšanai tirgū. Šā iemesla dēļ, ja kvalitātes marķējums kļūst par nosacījumu pakalpojuma sniegšanai, citā dalībvalstī izdoti marķējumi attiecīgā gadījumā būtu jāatzīst saskaņā ar piemērojamiem Savienības tiesību aktiem, kas saistīti ar pakalpojumiem, ja to pamatā ir līdzvērtīgi vai vienoti kvalitātes kritēriji, citastarp tie, kas izriet no b) apakšpunktā uzskaitītajiem Eiropas standartiem,

([11]) Apsekojums, kas 2019. gadā tika īstenots projekta *QualitEE* satvarā, liecina, ka 55 % ieinteresēto personu uzskata, ka būtisks šķērslis energosnieguma līgumu praktiskai izmantošanai ir uzticēšanās trūkums energopakalpojumu sniedzēju nozarei. Saskaņā ar minēto apsekojumu lielākā daļa respondentu ir paudusi viedokli, ka plašāka informācija un augstāka pakalpojumu kvalitāte, iespējams, palielinātu klientu uzticēšanos un tādējādi palielinātu arī pieprasījumu. Kopumā aptaujātās ieinteresētās personas atbalstīja ideju izstrādāt un ieviest kvalitātes nodrošināšanas sistēmas, kuras palīdzētu novērst acīmredzamo neuzticēšanos pakalpojumu sniedzējiem apvienojumā ar zemu pieprasījumu no klientu puses. (Projekts *QualitEE, Driving Investment in Energy Efficiency Services Through Quality Assurance*, galīgais ziņojums, 2020. gada decembris). Apsekojumā iekļauti rezultāti no šādām valstīm: Apvienotā Karaliste, Austrija, Beļģija, Bulgārija, Čehija, Francija, Grieķija, Itālija, Latvija, Nīderlande, Portugāle, Slovākija, Slovēnija, Spānija un Vācija.

([12]) Ir ļoti maza empīriska pieredze attiecībā uz kvalitātes marķējuma ietekmi uz energopakalpojumu tirgiem. Pārskats par dažādu valstu mēģinājumiem ieviest kvalitātes marķējumu energopakalpojumiem vai energopakalpojumu sniedzējiem ir atrodams projekta *QualitEE* valstu ziņojumos: https://qualitee.eu/publications/business-cases-for-national-quality-assurance-schemes-for-energy-efficiency-services/.

([13]) Energopakalpojumu kvalitātes kritēriju izstrāde var būt balstīta uz plašo, saistīto veikumu dažādu ES projektu satvarā, piemēram, projektā *QualitEE*, *Guidelines for European Technical Quality Criteria for Energy Efficiency Services*, 2020. gada marts, https://qualitee.eu/publications/guidelines-of-european-quality-criteria/.

— **atbalsts izmaksefektīvam kvalitātes nodrošināšanas procesam.** Nenobriedušos tirgos kvalitātes nodrošināšanas procesa izmaksas var būt šķērslis tirgus dalībniekiem. Tāpēc ir ieteicams daļu no šīm izmaksām segt no publiskiem līdzekļiem saskaņā ar piemērojamajiem valsts atbalsta noteikumiem vai ieteicams publiskai iestādei uzņemties rūpes par kvalitātes nodrošināšanu,

— valsts atbalsta sniegšana kvalitātes nodrošināšanas shēmas iekļūšanai tirgū, izmantojot šādu pasākumu kopumu:

i) īstenot izpratnes veicināšanas pasākumus saistībā ar 29. panta 1. punktā paredzētajiem izplatīšanas pasākumiem;

ii) publisko subsīdiju shēmās izmantot kvalitātes kritērijus, kas saistīti ar energopakalpojumu sniedzējiem;

iii) piemērot kvalitātes nodrošināšanas shēmas publiskajos iepirkumos un nodrošināt apmācību publiskām struktūrām par to, kā tehniskās kvalitātes kritērijus integrēt iepirkuma specifikācijās, arī saistībā ar 29. panta 4. un 5. punkta īstenošanu, kā aprakstīts šo vadlīniju 4.2. iedaļā.

4.2. **Pienākumi saistībā ar energopakalpojumu plašāku un labāku izmantošana publiskajās struktūrās**

4.2.1. *Tiesiskais regulējums*

Saskaņā ar 29. panta 4. punktu dalībvalstīm, ja tas ir tehniski un ekonomiski iespējams, ir jāveicina un jānodrošina energoefektivitātes jeb energosnieguma līgumu vai citu uz sniegumu balstītu energopakalpojumu izmantošana publisko struktūru īpašumā esošu lielu ēku (virs 750 m^2) renovācijai ([14]). Tāpēc dalībvalstīm ir jānodrošina, ka publiskās struktūras novērtē sniegumā balstītu energopakalpojumu iespējamību plānotajiem nedzīvojamo ēku renovācijas projektiem. Turklāt dalībvalstis var mudināt publiskās struktūras energosnieguma līgumus kombinēt ar paplašinātiem energopakalpojumiem, citastarp pieprasījumreakciju un uzkrāšanu.

Turklāt 29. panta 5. punktā, kura saturs jau bija iekļauts Direktīvā 2012/27/ES, ir noteikts, ka dalībvalstīm ir jāatbalsta tas, ka publiskais sektors izmanto energopakalpojumu piedāvājumus, šajā nolūkā nodrošinot līgumu paraugus, kas atbilst *Eurostat* norādījumiem ([15]), un kopīgojot informāciju par īstenotajiem un īstenojamajiem labas prakses energopakalpojumu projektiem publiskajā sektorā.

4.2.2. *Sniegumā balstītu energopakalpojumu izmantošanas iespējamības novērtēšana*

29. panta 4. punkta īstenošana palīdzēs sasniegt publisko struktūru enerģijas galapatēriņa samazināšanas mērķrādītāju, kas noteikts Direktīvas (ES) 2023/1791 5. pantā, un izpildīt tās 6. pantā noteikto pienākumu renovēt publisko struktūru ēkas GNEĒ līmenī. Tomēr tas prasīs paplašināt pašreizējo saimniecisko darbību arī uz jomu, kurā ir maz pieredzes saistībā ar *ESCO* modeļa izmantošanu (pamatīga renovācija, ēku norobežojošās konstrukcijas tipa darbi). Tāpēc, ja tos iedarbīgi īsteno uz vietas, 29. panta noteikumiem būtu jāveicina šāda riskantāka un sarežģītāka uzņēmējdarbības attīstība. Ja tas ir tehniski un ekonomiski iespējams, lai veiktu visa publisko ēku fonda renovācijas, būtu jāizmanto sniegumā balstīti energopakalpojumi, piemēram, energosnieguma līgumi (ESL). Vēlamais instruments dzīvotspējīgu un dzīvotnespējīgu gadījumu konstatēšanai būtu iespējamības novērtējums, kas nedzīvojamām ēkām jāveic saskaņā ar 29. panta 4. punktu. Pamatojums ESL iespējamības novērtējuma obligātai piemērošanai nedzīvojamām ēkām ir tas, ka šādas ēkas dominē publisko struktūru īpašumā esošajā ēku fondā, savukārt iespēja izslēgt sociālos mājokļus no 6. pantā noteiktā renovācijas pienākuma piemērošanas jomas obligāto novērtējumu *de facto* padarītu nepiemērojamu valsts sociālajiem mājokļiem.

([14]) Termina "publiskās iestādes" sīks apraksts ir iekļauts Norādījumos par 5. pantu.

([15]) *Eurostat* norādījumi *The recording of energy performance contracts in government accounts*: https://ec.europa.eu/eurostat/documents/1015035/7959867/Eurostat-Guidance-Note-Recording-Energy-Perform-Contracts-Gov-Accounts.pdf/.

4.2.3. *Vadlīnijas*

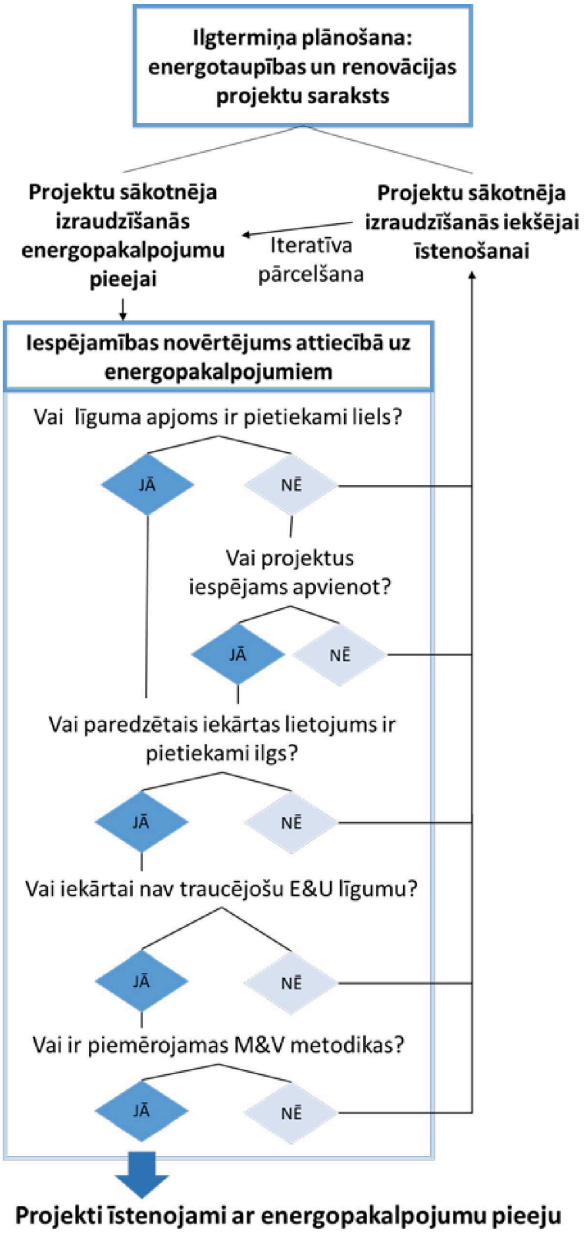
Uz sniegumu balstītu energopakalpojumu iespējamības novērtējumu varētu iekļaut ilgtermiņa plānošanas rīkos, piemēram, dekarbonizācijas vai ilgtspējīgas enerģētikas plānos, kas reģionālajām un vietējām iestādēm jāizstrādā saskaņā ar Direktīvas (ES) 2023/1791 5. panta 6. punktu. Šādos plānos būtu jāiekļauj publisko ēku fonda portfeļa analīze un renovācijas ceļvedis, kas aptver ne tikai pamatīgu renovāciju, bet arī pastāvīgas investīcijas remontā un uzlabošanā, kā nepieciešams atsevišķām ēkām. Renovācijas ceļveža tvērumam, protams, vajadzētu būt vērstam uz to, lai sasniegtu rīcībpolitikas mērķrādītājus attiecībā uz enerģijas ietaupījumu (Direktīvas (ES) 2023/1791 5. pants), renovācijas normu (Direktīvas (ES) 2023/1791 6. pants) un emisiju samazinājumiem. Tas būtu jāintegrē arī nacionālajos ēku renovācijas plānos, kā noteikts pārstrādātās Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas (ES) 2024/1275 ([16]) 3. pantā un II pielikumā.

1. attēlā ir parādīts, kā renovācijas ceļvedis varētu kalpot par pamatu uz sniegumu balstītu energopakalpojumu iespējamības novērtējumam. Pirmajā posmā publiskā struktūra var vēlēties piemērot iekšējo īstenošanu, izmantojot tradicionālu līguma pakalpojumu un darbus, kam nepieciešami pietiekami finanšu un iekšējie personāla resursi. Tomēr daudzām publiskajām struktūrām trūkst cilvēkresursu, tām ir organizatoriskas nepilnības un finansiāli ierobežojumi, kas parasti apgrūtina (vai pat padara neiespējamu) visu renovācijas projektu saraksta īstenošanu ar pašu resursiem. Šajā kontekstā personāla resursi ir ne tikai plānošanas daļas eksperti, bet arī ēku optimālas ekspluatācijas un uzturēšanas eksperti, kuri paredzēto enerģijas ietaupījumu īstenotu praksē.

([16]) Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2024/1275 (2024. gada 24. aprīlis) par ēku energosniegumu (OV L, 2024/1275, 8.5.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1275/oj).

1. attēls

Uz sniegumu balstītu energopakalpojumu projektu iespējamības novērtējums, pamatojoties uz ilgtermiņa renovācijas plānošanu

ESL iespējamības novērtējumā būtu jāņem vērā šādi aspekti:

— ēkas raksturlielumi un jo īpaši tās enerģijas patēriņš (un SEG emisiju līmeņi, ja tie būtu jāietver ESL) un energoapgādes nosacījumi (piemēram, elektroenerģijas pirkuma līgums, ja tāds ir). Potenciālajam enerģijas ietaupījumam vajadzētu būt pietiekamam, lai līgums būtu ekonomiski dzīvotspējīgs un attaisnotu investīcijas,

— renovācijas raksturlielumi (mērķi, vajadzības, budžeta ierobežojumi, termiņi) un jo īpaši, vai paredzētā renovācija sākotnēji ir bez energotaupības pasākumiem (piemēram, fasādes pārkrāsošana), jo šādas renovācijas ir iespēja uzlabot ēkas energosniegumu (piemēram, uzlabot siltumizolāciju),

— attiecīgās puses (ārējas vai iekšējas) iecelšana iespējamības novērtējuma veikšanai.

Kopumā situācijas, kas pilnībā izslēgtu ESL izmantošanu, ir retas, un tās galvenokārt izraisa procesuāli šķēršļi, piemēram, konkursa procedūrās (tomēr šādi šķēršļi būtu pakāpeniski jānovērš, pamatojoties uz Direktīvas (ES) 2023/1791 29. panta 6. punkta b) apakšpunktu) vai tirgus negatavība, kad konkurss vai uzaicinājums iesniegt projektus ir nesekmīgs, jo tirgū trūkst ESL pakalpojumu sniedzēju. Tomēr ESL izmantošanas šķērslis var būt arī projekta sarežģītība un ilgs atmaksāšanās periods (piemēram, pamatīgas renovācijas gadījumā līdz GNEĒ līmenim).

Atturoša ietekme ESL pakalpojumu sniedzēju dalībai iepirkuma procedūrās, par ko bieži ziņojuši tirgus dalībnieki, ir nepietiekama informācija konkursa specifikācijās, kas pretendentiem vajadzīga, lai spētu iesniegt piedāvājumus. Lai izstrādātu energosnieguma līgumu, ir nepieciešama attiecīgās ēkas un tās enerģijas patēriņa padziļināta analīze. Tādējādi būtu jāierēķina pietiekams laiks un ekspertu darbs iepirkuma dokumentus sagatavošanai, vajadzības gadījumā izmantojot ārējus speciālistus vai kopīgu iepirkumu (piemēram, izmantojot centralizēto iepirkumu struktūras).

Lai gan nav stingru tehnisku vai ekonomisku izslēgšanas kritēriju ESL izmantošanai publisko ēku renovācijā, iespējamības novērtējumā jo īpaši varētu iekļaut šādus orientējošus jautājumus:

— **vai renovācijas projekts ir pietiekami liels?** Uz sniegumu balstītiem energopakalpojumiem ir vajadzīga noteikta minimālā līgumiskā vērtība vai liels absolūtais enerģijas ietaupījums, lai izmaksu ietaupījums varētu segt visas izmaksas, tostarp darījumu izmaksas ([17]), jo energopakalpojumu sniedzējiem no paredzamajiem ieņēmumiem ir jāsedz ne tikai projekta izmaksas, bet arī izmaksas par dalību konkursā un citas darījumu izmaksas,

— **vai ir iespējams apvienot renovācijas projektus, kas sākotnēji novērtēti kā pārāk maza mēroga?** Ja nelieli, atsevišķi renovācijas projekti tiek apvienoti, tie var kļūt pievilcīgi uz sniegumu balstītiem energopakalpojumu projektiem. Projektu apvienošana parasti ir vienkāršāka, ja ēkas vai objekti pieder vienam un tam pašam īpašniekam, ja tie atrodas tiešā tuvumā un ja izmantošanas veids ir līdzīgs (piemēram, skolas),

— **vai paredzams, ka publiskā struktūra ēku vai objektu izmantos visā plānotajā līguma darbības laikā?** Energosnieguma līgums ir energopakalpojumu sniedzēja nodrošināts pakalpojums vairāku gadu garumā ([18]), tas ir saistīts ar vienu vai vairākām ēkām vai objektiem, un patērētājam bieži ir neizdevīgi izbeigt līgumu priekšlaicīgi,

— **vai attiecībā uz ēku pastāv traucējošs ekspluatācijas un uzturēšanas līgums?** Energosnieguma līgumos ēku sistēmu ekspluatācija un uzturēšana parasti ir daļa no pakalpojumu paketes un par to ir atbildīgi energopakalpojumu sniedzēji. Ja ir noslēgts ilgtermiņa ekspluatācijas un uzturēšanas līgums ar citu pakalpojumu sniedzēju, kuru nevar izbeigt, pieredze liecina, ka ir ļoti grūti noteikt skaidras robežas starp abiem pakalpojumu sniedzējiem, kas var ievērojami sarežģīt energopakalpojumu projekta īstenošanu,

([17]) Uz sniegumu balstītiem energopakalpojumiem nav precīzas minimālās līgumiskās vērtības. Konkrēti attiecībā uz energosnieguma līgumiem dažkārt tiek ziņots par minimālo diapazonu no 300 000 līdz 500 000 EUR. Līgumiskā vērtība ir kopējā atalgojuma maksājumu summa energopakalpojumu sniedzējam visā līguma darbības laikā, un tādējādi tā, no vienas puses, ir atkarīga no gada maksājuma summas un, no otras puses, no līguma ilguma. Zināmā mērā līguma minimālā vērtība var izrietēt no klienta pašreizējiem kopējiem rēķiniem par enerģiju; šajā sakarā atkārtoti norādītas summas vismaz 200 000 līdz 300 000 EUR apmērā.

([18]) Parasti līguma ilgums ir no 7 līdz 15 gadiem. Tomēr atsevišķos gadījumos jau ir īstenoti projekti ar ievērojami garākiem līgumu termiņiem līdz pat 30 gadiem, jo īpaši saistībā ar pamatīgas renovācijas projektiem.

— **vai ir pieejamas mērīšanas un verifikācijas metodes un vai tās varētu piemērot ar saprātīgām izmaksām?** Uz sniegumu balstītu energopakalpojumu snieguma mērīšanai vai izvērtēšanai ir jāpieliek ievērojamas pūles ([19]), izmantojot mērīšanas un verifikācijas metodes, jo atlīdzība ir atkarīga no izmērītā snieguma. Mērīšanas un verifikācijas izmaksām vajadzētu būt samērīgām ar sasniedzamajiem izmaksu ietaupījumiem vai citiem projekta ieņēmumiem ([20]).

Papildus iepriekš a) līdz e) apakšpunktā minētajiem iespējamības jautājumiem, kas vairumā gadījumu ir būtiski uz sniegumu balstīta energopakalpojuma īstenošanai, pastāv arī daži citi **ierobežojoši faktori**. Šie faktori būtībā nepadara neiespējamu uz sniegumu balstītu energopakalpojumu projekta īstenošanu, bet ir jāņem vērā. Tos nevajadzētu izmantot kā izslēgšanas kritērijus iespējamības novērtējumā, bet tos var piemērot kā papildu parametrus, lai reāli novērtētu vispārējo situāciju. Svarīgākie ierobežojošie faktori ir šādi:

— **pamatīga renovācija**: līdz šim tikai dažos projektos pamatīga renovācija ir īstenota kā daļa no energoefektivitātes pakalpojuma. Tas skaidrojams ar to, ka augstākām investīciju izmaksām parasti ir vajadzīgi vairāk nekā 15 gadus ilgi līguma termiņi. Turklāt pamatīgas renovācijas projekti bieži tiek apvienoti ar investīciju subsīdijām, un uz sniegumu balstītiem energopakalpojumu projektiem piekļuve investīciju subsīdijām var būt sarežģītāka nekā tad, ja projektu īsteno iekšēji ([21]). Lai pārvarētu šo šķērsli, interesants risinājums varētu būt finansēšanas mehānismi, kas publiskās subsīdijas ļauj apvienot ar privāto finansējumu, jo īpaši, lai segtu papildu risku, ko rada ilgtermiņa snieguma garantijas līgums, kuru privātais sektors varētu nevēlēties uzņemties. Kohēzijas politikas finansējums var apvienot dotācijas un finanšu instrumentus, lai atbalstītu ESL izmantošanu pamatīgai renovācijai. *Fi-compass* faktu lapa par energoefektivitātes projektu īstenošanu, izmantojot energosnieguma līgumus ar ERAF finanšu instrumentiem Polijā ([22]) ,lielā mērā ir piemērojama arī citās dalībvalstīs un būtiska dažādiem ēku veidiem, citastarp publiskām ēkām, komercēkām un daudzdzīvokļu dzīvojamām ēkām,

— **atbilstība *Eurostat* norādījumiem** ([23]): ja uz sniegumu balstīts energopakalpojumu projekts neatbilst prasībām, kas noteiktas *Eurostat* norādījumos par energosnieguma līgumu reģistrēšanu valdības kontos, projekts joprojām var būt piemērots, bet tiek zaudēta priekšrocība, ka investīcija nav vai nav pilnībā ieskaitāma valsts parādā ([24]).

Kopumā iespējamības novērtējumam būtu jākalpo tam, lai izslēgtu gadījumus, kad sākotnējie tehniskie nosacījumi vai institucionālā struktūra uz sniegumu balstīta energopakalpojumu projekta īstenošanu padara ekonomiski nepievilcīgu. Renovācijas projekti, kas iespējamības novērtējumu neiztur, būtu jāīsteno iekšēji, proti, izmantojot tradicionālu būvniecības vai renovācijas darbu līgumu. Savukārt projekti, ko sākotnēji bija paredzēts īstenot iekšēji, tagad var tikt īstenoti, izmantojot uz sniegumu balstītus energopakalpojumus. Attiecībā uz renovācijas projektiem, kas iztur iespējamības novērtējumu, proti, projektiem, kuri ir pietiekami lieli, vai nu atsevišķi, vai kā projektu kopums, un kuriem ir pietiekami paredzētie izmantošanas periodi, nav spēkā esošu traucējošu ekspluatācijas un uzturēšanas līgumu, un kuriem var piemērot vispāratzītas mērīšanas un verifikācijas metodes, publiskajai struktūrai būtu jāsagatavo piemērots energopakalpojumu projekts un tie jāiepērk saskaņā ar piemērojamajiem publiskā iepirkuma noteikumiem ([25]). Ja

([19]) Energosnieguma līgumos vissvarīgākais snieguma kritērijs ir panāktais enerģijas ietaupījums.

([20]) Ir vairāki piemēri, kad pieejamās mērīšanas un verifikācijas metodikas var būt grūti piemērojamas vai ļoti dārgas salīdzinājumā ar kopējo līgumisko summu, piemēram, renovācijas projekti ļoti sarežģītās ēkās (piemēram, slimnīcās) vai projektos, kuros izmantošana pēc renovācijas ievērojami atšķiras no izmantošanas pirms renovācijas. Tomēr attiecībā uz šo novērtējumu nav vispārēja noteikuma, tāpēc katrs gadījums būtu jānovērtē kvalificētam ekspertam.

([21]) Tomēr ir vairāki piemēri, kad pamatīgai renovācijai izmantoti uz sniegumu balstīti energopakalpojumi, un dažos gadījumos ir izmantotas arī investīciju subsīdijas (sk. projektu *REFINE*, galīgais ziņojums, 2023. gada jūnijs, 29. un nākamās lpp., https://refineproject.eu/refine-publications/).

([22]) Energoefektivitātes projektu īstenošana Polijā, izmantojot energosnieguma līgumus un ar ERAF finanšu instrumentu atbalstu, https://www.fi-compass.eu/sites/default/files/publications/EPC_ERDF_Factsheet_RTW.pdf/.

([23]) *Eurostat* norādījumi, http://ec.europa.eu/eurostat/documents/1015035/7959867/Eurostat-Guidance-Note-Recording-Energy-Perform-Contracts-Gov-Accounts.pdf/.

([24]) Sīkāks *Eurostat* norādījumu attiecināmības izklāsts ir iekļauts 4.2.3. iedaļā, kurā minēti arī svarīgākie avoti.

([25]) Energopakalpojumu projektu publiskā iepirkuma vadlīnijas ir izstrādātas vairākos ES projektos, piemēram, projektā *QualitEE*, Iepirkuma rokasgrāmata energoefektivitātes pakalpojumiem, 2019. gada novembris: https://qualitee.eu/publications/procurement-handbook-for-energy-efficiency-services/.

iepirkuma konkursā no energopakalpojumu sniedzējiem netiek saņemti apmierinoši piedāvājumi, ir iespējams, ka energopakalpojums ir tehniski un ekonomiski neiespējams. Tomēr iemesls, kāpēc netiek saņemti apmierinoši piedāvājumi, varētu būt arī tas, ka energopakalpojumu projekta tvērums ir izstrādāts nepiemērotā veidā vai ka potenciālajiem energopakalpojumu sniedzējiem attiecīgajā reģionā vai konkrētā laikā nav pietiekamu jaudu. Šā riska mazināšanai dalībvalstīm ir jāizstrādā līgumu paraugi saskaņā ar 29. panta 5. punkta a) apakšpunktu, un tām tiek ieteikts iepirkuma procedūras pielāgot tā, lai palielinātu konkursa procesu veiksmīga iznākuma iespējamību.

4.3. **Energosnieguma līgumu paraugi**

4.3.1. *Tiesiskais regulējums*

Direktīvas 29. panta 5. punkta a) apakšpunktā ir noteikts, ka dalībvalstīm ir jānodrošina energoefektivitātes jeb energosnieguma līgumu paraugi šādu līgumu slēgšanai publiskajā sektorā. Papildus attiecīgajiem standartiem un pieejamām konkursu rīkošanas vadlīnijām līgumu paraugos jo īpaši jāņem vērā *Eurostat* norādījumi par energosnieguma līgumu reģistrēšanu valdības kontos ([26]).

4.3.2. *Vadlīnijas*

Eurostat norādījumos par energosnieguma līgumu reģistrēšanu valdības kontos ir paskaidrots, kā energosnieguma līgumiem būtu jāpiemēro Eiropas nacionālo un reģionālo kontu sistēmas (EKS 2010 ([27])) noteikumi. Tie sniedz valsts iestādēm iespēju investēt energoefektivitātē, izmantojot privātā sektora tehnoloģijas, zinātību un finanses, neradot negatīvu ietekmi uz publiskajiem kontiem. Šajā nolūkā tajos ir uzskaitīti nosacījumi, saskaņā ar kuriem energosnieguma līgumus var iegrāmatot ārpus valsts bilances. Svarīgākie nosacījumi ir šādi:

— energopakalpojumu sniedzējam būtu jāuzņemas lielākā daļa risku un jāsaņem atlīdzība, kas saistīta ar energosnieguma līgumu aktīvu izmantošanu un jo īpaši ar sniegumu, uzturēšanu un pārjaunošanu saistītajiem riskiem tā, lai būtu uzskatāms, ka pamatā esošo aktīvu ekonomiskās īpašumtiesības paliek energopakalpojumu sniedzēja īpašumā;

— tikai kapitāla investīcijas, kas rada enerģijas ietaupījumu un atjaunīgās enerģijas ražošanu ierobežotā apjomā, ir tiesīgas tikt iegrāmatotas ārpus valdības bilancēm;

— kapitāla investīcijas būtu pilnībā jākompensē ar ietaupījumiem, kas ir cieši saistīti ar energoefektivitātes uzlabojumiem, savukārt citi ietaupījumi (piemēram, personāla izmaksu ietaupījumi) nebūtu jāņem vērā.

Kopumā *Eurostat* norādījumiem ir pozitīva ietekme uz ESL atjauninājumu publiskajā sektorā, jo tie ļauj dažus *ESCO* projektus publiskajos kontos reģistrēt ārpusbilances kontos. Tomēr daži iepriekš uzskaitītie nosacījumi var ierobežot iespēju publiskās investīcijas iegrāmatot ārpus valdības bilances. Jo īpaši attiecībā uz pamatīgas renovācijas projektiem nosacījumus nav viegli izpildīt, jo energosnieguma līgumam ir jābūt diezgan ilgam. Aprēķinot kapitāla investīcijas salīdzinājumā ar ietaupījumu, no kapitāla investīcijām var atskaitīt finansējumu no Eiropas programmām un investīcijām, piemēram, ERAF vai ANM. Līgumu paraugu izstrāde ESL izmantošanai publiskajā sektorā, nodrošinot atbilstību *Eurostat* norādījumiem, varētu palīdzēt pārvarēt šo šķēršli.

Izstrādājot un nodrošinot līgumu paraugus, kas atbilst *Eurostat* norādījumiem, dalībvalstīm tiek ieteikts pievērst īpašu uzmanību šādiem aspektiem, kas izklāstīti *Eurostat* un EIB norādēs ([28]):

([26]) *Eurostat* norādījumi, http://ec.europa.eu/eurostat/documents/1015035/7959867/Eurostat-Guidance-Note-Recording-Energy-Perform-Contracts-Gov-Accounts.pdf/.
([27]) Eiropas Kontu sistēma – EKS 2010: https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-manuals-and-guidelines/-/ks-02-13-269.
([28]) Eiropas Investīciju konsultāciju centrs (sadarbībā ar *Eurostat*), *A Guide to the Statistical treatment of Energy Performance Contracts*, 2018. gada maijs.

— **valstu statistikas birojiem** vajadzētu būt tieši iesaistītiem līgumu paraugu izstrādē, jo tie ir atbildīgi par publisko kontu ziņojumiem *Eurostat*. Ir svarīgi, lai atbildīgās personas valstu statistikas birojos būtu labi informētas par energosnieguma līgumu un citu uz sniegumu balstītu energopakalpojumu galvenajiem raksturlielumiem un praktiskajiem pielietojumiem,

— līguma paraugā būtu **optimāli jāizmanto *Eurostat* norādījumos piedāvātā elastība**, lai to varētu praktiski piemērot pēc iespējas plašākā mērogā. Jo īpaši būtu jāpievēršas šādiem jautājumiem: tādu līguma nosacījumu izstrāde attiecībā uz uzturēšanu un remontu, kas nodod investīciju risku energopakalpojumu sniedzējam, bet nepamatoti neietekmē projekta ekonomisko dzīvotspēju, radot papildu izmaksas; ilgtermiņa līgumu termiņu nodrošināšana, lai refinansētu pamatīgu renovāciju, izmantojot enerģijas ietaupījumus; iespēja energopakalpojumu projektu apvienot ar publiskām subsīdijām, piemēram, dotāciju vai finanšu instrumentu veidā ([29]), saskaņā ar piemērojamajiem valsts atbalsta noteikumiem,

— **līguma paraugam nav obligāti jābūt pilnībā izstrādātam līgumam**. Tam drīzāk būtu jāaptver to līguma elementu formulējums, kas ir kritiski svarīgi saistībā ar energosnieguma līguma investīcijas ārpusbilances vai bilances uzskaiti, savukārt citas daļas var palikt elastīgas.

4.4. **Energosnieguma līgumu kombinēšana ar paplašinātiem energopakalpojumiem**

4.4.1. *Tiesiskais regulējums*

Direktīvas 29. panta 4. punkta otrajā daļā noteikts, ka dalībvalstis var mudināt publiskās struktūras energoefektivitātes jeb energosnieguma līgumus kombinēt ar paplašinātiem energopakalpojumiem, arī pieprasījumreakciju un uzkrāšanu.

Minētais noteikums aicina dalībvalstis mudināt publiskās struktūras veicināt tirgus attīstību pieprasījuma puses elastības elementu kombinēšanas virzienā, piemēram, pieprasījumreakcijas pakalpojumus kombinējot ar energopakalpojumu projektiem.

4.4.2. *Vadlīnijas*

Lai īstenotu 29. panta 4. punkta otro daļu, viens no risinājumiem būtu radīt iespēju publiskos energopakalpojumu konkursos iekļaut neobligātus piedāvājuma posteņus, tādējādi dodot pretendentiem iespēju savos piedāvājumos integrēt pieprasījumreakcijas pakalpojumus.

Šādā veidā energopakalpojumu projekti ne tikai veicinātu energoefektivitātes uzlabošanu, bet arī efektīvāku elektroenerģijas sistēmu, kas ļautu labāk integrēt elektroenerģijas ražošanu no atjaunīgiem energoresursiem, palielinot pieprasījuma puses elastību. Tas arī radītu papildu ieņēmumu plūsmas pakalpojumu sniedzējiem, attīstītu pieprasījuma puses elastības tirgus un sniegtu plašākus ieguvumus publiskajam sektoram un sabiedrībai kopumā, tostarp vietējām kopienām ([30]). Šis uzņēmējdarbības attīstības virziens ir pētīts dažādos Savienības finansētos projektos, un to rezultātus un konstatējumus varētu ņemt vērā, pievēršoties šā noteikuma īstenošanai ([31]).

([29]) Divi iespējamu pieeju piemēri. Saskaņā ar *Eurostat* datiem, veicot ārpusbilances uzskaiti, energopakalpojumu sniedzēja atlīdzībai ir jābūt atkarīgai no panāktā enerģijas ietaupījuma un tādējādi jābūt elastīgai. Tomēr tas nenozīmē, ka atlīdzības sadalīšana fiksētā *CAPEX* daļā līdzās elastīgai *OPEX* daļai ir neiespējama, ja vien vienlaikus tiek garantēts, ka energopakalpojumu sniedzējs pilnībā kompensē klientam nepietiekamu sniegumu, jo šādā veidā joprojām tiek nodrošināts, ka ekonomiskās īpašumtiesības tiek nodotas energopakalpojumu sniedzējam. Turklāt prasība, ka investīciju ilgtermiņa uzturēšana un remonts jāveic energopakalpojumu sniedzējam, nodrošina ekonomisko īpašumtiesību pilnīgu nodošanu. Tomēr tas neizslēdz to, ka daļa no saistītajām izmaksām tiek kompensēta atalgojuma fiksētajā *CAPEX* daļā.

([30]) *Saviuc, I., Lopez, C., Puskas, A., Rollert, K.* un *Bertoldi, P.*, 2022: *Explicit Demand Response for small end-users and independent aggregators, EUR 31190 EN*, Eiropas Savienības Publikāciju birojs, Luksemburga, ISBN 978-92-76-55850-7, doi:10.2760/625919, JRC129745.

([31]) No programmas *LIFE* finansētu projektu piemēri: *INEXXs* (Inovatīvi energoefektivitātes pakalpojumu modeļi nozaru integrācijai, izmantojot blokķēdi – agrīnas koncepcijas izstrāde virtuālo spēkstaciju apvienošanai ar *ESCO* pakalpojumiem); *BungEES* (integrētas viedu energoefektivitātes pakalpojumu paketes izstrāde).

5. PIENĀKUMI, KAS SAISTĪTI AR REGULATĪVO UN NEREGULATĪVO ŠĶĒRŠĻU LIKVIDĒŠANU

5.1. Tiesiskais regulējums

Saskaņā ar 29. panta 6. punkta b) apakšpunktu dalībvalstīm energopakalpojumu tirgu pareiza darbība jāatbalsta, likvidējot regulatīvos un neregulatīvos šķēršļus. Turklāt saskaņā ar 29. panta 8. punktu dalībvalstīm jānodrošina, ka enerģijas sadales uzņēmumi, sadales sistēmu operatori un enerģijas mazumtirdzniecības uzņēmumi atturas veikt darbības, kas kavē energopakalpojumu sniegšanu.

5.2. Vadlīnijas

Lai labāk izprastu šķēršļus, kas kavē energopakalpojumu tirgu pozitīvu attīstību, dalībvalstīm ir ļoti ieteicams veikt padziļinātu tirgus analīzi, iesaistot ieinteresētās personas no dažādiem tirgus segmentiem, tajā skaitā enerģijas patērētājus (publiskos, privātos, MVU, mājokļus u. c.), energopakalpojumu sniedzējus, finanšu iestādes un tirgus veicinātājus. Šāda analīze nodrošinātu stabilu pamatu vispiemērotāko un izdevīgāko rīcībpolitikas instrumentu izveidei energopakalpojumu tirgu uzlabošanai. ([32])

6. PLĀNOŠANAS UN ZIŅOŠANAS PRASĪBAS

6.1. Piemērojamie noteikumi par integrēto nacionālo enerģētikas un klimata plānu atjaunināšanu

Saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) 2018/1999 ([33]) 14. panta 2. punktu dalībvalstīm līdz 2024. gada 30. jūnijam, pēc tam līdz 2034. gada 1. janvārim un pēc tam ik pēc 10 gadiem jāiesniedz jaunākā paziņotā integrētā **nacionālā enerģētikas un klimata plāna** (NEKP) atjauninājums. Minētās regulas 14. panta 1. punktā noteikts, ka dalībvalstīm NEKP atjauninājuma projekts jāiesniedz gadu pirms 14. panta 2. punktā noteiktā termiņa.

Plānošanas prasības saistībā ar energopakalpojumiem ir minētas Regulas (ES) 2018/1999 I pielikuma 1. daļas A iedaļas 3.2. punkta iii) apakšpunktā. Attiecīgajā informācijā, kas jāiekļauj NEKP saistībā ar Direktīvas (ES) 2023/1791 29. panta īstenošanu, būtu jāiekļauj apraksts par rīcībpolitiku un pasākumiem energopakalpojumu veicināšanai publiskajā sektorā un pasākumiem, ar kuriem novērš regulatīvus un neregulatīvus šķēršļus, kas kavē energosnieguma līgumu un citu energoefektivitātes pakalpojumu modeļu ieviešanu.

6.2. Ziņošana par progresu

6.2.1. *Tiesiskais regulējums*

Ziņošanas prasības par rīcībpolitikām un pasākumiem energopakalpojumu veicināšanai ir noteiktas Regulas (ES) 2018/1999 21. panta b) punkta 5) apakšpunktā un IX pielikuma 2. daļas a) un k) punktā

Regulas (ES) 2018/1999 21. panta b) punkta 5) apakšpunktā ir noteikts, ka dalībvalstīm integrētajos nacionālajos enerģētikas un klimata progresa ziņojumos ir jāiekļauj rīcībpolitikas un pasākumi energopakalpojumu veicināšanai publiskajā sektorā un pasākumi tādu regulatīvo un neregulatīvo šķēršļu novēršanai, kas kavē energosnieguma līgumu un citu energoefektivitātes pakalpojumu modeļu ieviešanu.

([32]) Jaunākais ES novērtējums par energosnieguma līgumu tirgiem dalībvalstīs liecina, ka būtiskākie šķēršļi ieviešanai tirgū ir ļoti neviendabīgi, un tajā arī atklāti daži diezgan pārsteidzoši šķēršļi energopakalpojumu tirgiem visā Eiropā. Piemēram, ir novērots, ka ļoti būtisks šķērslis energopakalpojumu sniegšanai ir nepienācīgi izstrādātas subsīdiju shēmas. Jo īpaši par to ir ziņots saistībā ar ANP dotāciju izmantošanu, kur pieaugošā dotāciju pieejamība konkurē ar energosnieguma līgumiem; sk. *Moles-Grueso, S., Bertoldi, P. un Boza-Kiss, B., Energy Performance Contract in the EU — 2020–2021*, Eiropas Savienības Publikāciju birojs, Luksemburga, 2023, doi:10.2760/751957, JRC133984.

([33]) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2018/1999 (2018. gada 11. decembris) par enerģētikas savienības un rīcības klimata politikas jomā pārvaldību un ar ko groza Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 663/2009 un (EK) Nr. 715/2009, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 94/22/EK, 98/70/EK, 2009/31/EK, 2009/73/EK, 2010/31/ES, 2012/27/ES un 2013/30/ES, Padomes Direktīvas 2009/119/EK un (ES) 2015/652 un atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 525/2013 (OV L 328, 21.12.2018., 1. lpp., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2018/1999/oj).

6.2.2. *Vadlīnijas*

Saskaņā ar Regulas (ES) 2018/1999 IX pielikuma 2. daļas a) un k) punktu un saistībā ar Direktīvas (ES) 2023/1791 29. pantu būtiskajā informācijā, kas jāiekļauj nacionālajos enerģētikas un klimata progresa ziņojumos saistībā ar 29. panta īstenošanu, būtu jāiekļauj šādi elementi

— rīcībpolitikas pasākumi, kuru mērķis ir uzlabot energopakalpojumu tirgu vispārējo pārredzamību saskaņā ar Direktīvas (ES) 2023/1791 29. panta 1., 3. un 6. punktu, un jo īpaši interneta saite uz tīmekļvietni ar kvalificētu vai sertificētu energopakalpojumu sniedzēju sarakstu vai saskarni un to kvalifikāciju vai sertifikāciju saskaņā ar minētās direktīvas 28. pantu,

— kvalitātes marķējuma pieejamība [Direktīvas (ES) 2023/1791 29. panta 2. punkts] un tas, kā energopakalpojumu sniedzēji to faktiski izmanto (marķētu pakalpojumu sniedzēju skaits),

— tādu līgumu paraugu pieejamība publiskām struktūrām, kas atbilst *Eurostat* rokasgrāmatai par energosnieguma līgumu reģistrēšanu valdības kontos, un šādu līgumu paraugu piemēri (vai norāde, kur tie ir publiski pieejami),

— publiska datubāze par īstenotiem un notiekošiem uz sniegumu balstītiem energopakalpojumu projektiem, kā arī publiskā sektora labas prakses piemēru izlase. Turklāt varētu iekļaut labas prakses piemērus no privātā sektora, ja attiecīgā informācija ir pieejama vai to var viegli iegūt,

— rīcībpolitikas pasākumi, kas veikti, lai nodrošinātu uz sniegumu balstītu energopakalpojumu iespējamības novērtējumu publisko struktūru renovācijas projektiem.

Turklāt ziņojumā varētu iekļaut šādu informāciju:

— citi relevanti pasākumi, kas veikti, piemēram, saistībā ar regulatīvo un neregulatīvo šķēršļu likvidēšanu vai ja dalībvalsts ir izmantojusi rīcības brīvību saskaņā ar Direktīvas (ES) 2023/1791 29. pantu,

— vispārējie rādītāji saistībā ar energopakalpojumu tirgus attīstību, piemēram, (aktīvo) energopakalpojumu sniedzēju skaits, līgumu kopējā vērtība gadā u. c.